

Múlton át a jövőbe

Természetes Életmód Alapítvány Természetvédelmi és Humánökológiai Oktatóközpontja

*Öt évvel ezelőtt fültanúja voltam egy beszélgetésnek, amikor az Agostyán határában elképzelt Mátyás-kori fogadóépület koncepciójára egy neves író és ökológus ezt találta mondani: "Na ez afféle elképze-
lés, ami majd unokáim idejében is csak egy szép gondolat lesz még...". Ma már három éve, hogy üze-
mel a fogadó - és ha óriási áldozatok árán is - de egyre fejlődik a történeti ökológia egy civil kezde-
ményezésen nyugvó mintaterülete.*

Mit is jelent ez a széphanzású történeti ökológia? A fogalom 1986-ban a berni Nemzetközi Gazda-
ságtörténeti Kongresszuson született, tárgya az ember és a természeti környezet viszonya a történelem
során. Üzenete túlmutat az egyes történeti korok környezethasználatának dokumentálásán, mellbevágó
felismerést adhat a mai kor emberének. Belegondolunk-e mai világunkban mit jelent a központi fűtés
kényelme? 500, 1000, vagy 2000 évvel ezelőtti civilizációkban kiknek adatott meg ez a ma hétköznapi
komfort? Mennyivel több erőforrást használ ma egy ember, mint a történeti korokban! Mennyivel
nagyobb településeken, mennyivel többen élünk azonos területeken...

Az ökológiai szemlélettel működő, komplex mintaterület gondolata 1990-ben Czumpf Attilának -
agrármérnök humánökológus- jutott eszébe A Magyar Humánökológiai Társasággal és Labanc György-
gyi, környezeti nevelővel megalapították meg 1993-ban a Természetes Életmód Alapítványt (TEA).
Az Alapítvány eredeti szándéka szerint a Magyarországon akkor már kezdeményezések formájában
meglévő ökofalvak "előszobája" kívánt lenni, bemutatva a természetes életmód egyéni, közösségi és
regionális lehetőségeit.

A történeti ökológiai program akkor vált jelentősebbé, amikor a már épülő mintaterülettől 3 kilométer-
re, a terület mellett is elfutó Árendás patak forrásvidékén megtalálták az Árpád-kori Kovácsi nevű falu
maradványait. Ekkor vetődött fel egy kisebb középkori település rekonstrukciójának gondolata. Első
lépésben a Mátyás-kori, boronafalú fogadóépület épült fel. A kor léptéke szerint alig 40 m²-es épület-
ben a korabeli ételeket egy kemencében és egy nyitott tűzterű konyhában készítik el, és korabeli öltö-
zésekben szolgálják fel. A kőalapon nyugvó épület ugyan cserépfedést kapott, ami nem biztos, hogy a
korabeli fogadók jellemző fedése volt, de az erdő párák környezetét gyorsan "antik mohával" borította
be a bontott cserepet, így az összképet ez nem rontja el. A rusztikus épület nyílászáró arányai meg-
döbbentőek a mai kor embere számára: az ablakfelület/alapterület aránya 1:40! A "Fogadó a Boldog –
Szomorú Szép Ilonkához" vendégei a fogadó mellett felépített hasonló szerkezetű, de már a mai kor
igényeit egy fokkal jobban kielégítő vendégházban kaphattak/nak szállást. A településrész talán legér-
dekesebb, jelenleg építés alatt álló épületei a korabeli udvarház és körtemplom épületei, melyek mére-
te elgondolkodtató lehet a 150-300 m²-es családi házak világában. Egyelőre csak tervek vannak a
zarándokház épületéről, amely az újraélesztett Camino-magyar út zarándokait hivatott kiszolgálni. A
zarándokház finoman formált együttesét Páll Ákos tervezte.

A középkori résztől jól elkülönül a múlt értékeire építő, de a jövőbe mutató oktatási, gazdasági és szál-
lásépületek együttese. A terület első épületeként 2000-ben építettek fel egy csonka kontyolt tetejű
vályogházat, Aldorfer Csaba tervei alapján. A vályogot a helyi löszös agyagból, kézi présgépekkel
készítették és vályoghabarcsba falazva rakták fel 45 cm vastagságban. Az épület délnyugatra eső tor-
náca feletti kontyolt tetőre helyezték el két napelemet, amely a közmű nélküli területen a ház elektro-
mos energiáját állítja elő.

A vályog mellett 2002-től jelent meg Magyarországon a szalmabála építés, mint az ökológiailag tudat-
os építés új anyaga. A lassan 100 éves észak-amerikai minták alapján illetve az 1990-es években meg-
jelenő számos nyugati szakirodalom útmutatása szerint az első szalmabála lakóépület Sárospatak mel-
lett épült fel. A mintaterület gazdasági épületeként 2005-ben építették fel a telep első, favázás szalma-
bála falú épületét, Czumpf Attila tervei alapján, Mészáros Attila irányításával. Az épületet a lejtős
terepből kiemelt beton lábazatra helyezték el, és a falak védelme érdekében körben 60 cm-rel kilógó
csonkolt kontyos fedélszerkezettel építették meg.

Az Alapítvány alapvető vállalt feladata a környezetvédelmi szemléletformálás, a környezeti nevelés. Az ehhez szükséges oktatóépület, a Tanoda szerkezete megint helyi történeti emlékeket idéz. Agostyán és Tata között 3 római veteránház maradványait találták meg, ahol a téglapillérek tartották a födémeket és a fedélszerkezetet, míg a pillérek között a földszinten paticsfal készült (a Tanodában a téglapillérek között a mai kor hőtechnikai követelményeire való tekintettel paticsfal helyett könnyűszerkezetes falszerkezetet építettek be).

A mintaterület látogatók számának növekedése miatt vált szükségessé újabb oktatóépület felépítése. Itt elszakadtak ugyan a történeti formáktól, de anyaghasználatában és szerkezetében újszerű, természetes ház prototípusát alkották meg. A faváz szerkezet Zhorela Ferenc ácsmester műve. A szalmabála kitöltőfal érdekessége, hogy a faváz közé olyan módon tudták beszorítani a bálákat, hogy azok külső és belső felületen egyaránt sík, jól vakolható felületet képeztek. A ferdetetőben tűzvédelmi, és technológiai okok miatt körülményes a szalmabála alkalmazása, ezért befújható, újrahasznosított papír hőszigetelést dolgoztak be.

A Természetes Életmód Alapítvány Természetvédelmi és Humánökológiai Oktatóközpontja túlmutat a százhalombattai, balázcai, vagy tarcali projekteken, amelyek a történeti korok, a korabeli élet bemutatására koncentrálnak. Az egykor volt élet minőségi elemeit próbálja belopni mai életünkbe, egy tisztább, egészségesebb élet reményében.

Medgyasszay Péter

Felhasznált irodalom:

- 1 Czumpf A. és Labanc Gy. 2004: Tíz év alatt megcsináltuk... - Természetes Életmód Alapítvány, Tatabánya, pp.: 16.
- 2 Czumpf A. és Labanc Gy. 2006: Magyar Élőfalu Hálózat. - Természetes Életmód Alapítvány, Tatabánya, pp.: 31.